

Через Дністер.

Туча з цілим своїм апаратом громів, блискавок і пр. Довкола розлогі пані перерізані Дністром.

На одному березі ріки стою я і мої два товариші. Ми хочемо перевезти ся поромом на тамтой бік. Порома нема, перевізник утік мабуть перед тучею в село, а ми боїмось блискавок, що вють ся коло нас і бють у воду або в кертчину. Минула година, туча лагодить ся до нового пароксизму, а мене здіймає що раз більший страх. Його втихомирює пітьма, а оживляє зелене сьвітло блискавок.

Ані корча, ані ями, ані трави, щоб у неї голову сховати.

Я побачив під берегом малесенький човен. Він був витягнений до половини на пісок, та крив ся зовсім у глибокій вирві. Я знав його дуже добре, а тепер він мені дуже подобав ся.

Ми стояли в човні і держали руками грубу дротяну ливу, що присилена до кремезного стовпа бовталась над водою, а далі гинула в темряві. Ми рішили ся човном переплисти ріку. У нас не було весла, тому ми мали держати ся ливви і так попихати човен.

Ми зараз на початку зробили велику помилку : човен був за ливвою з огляду на напрям струї. Я бачив сю помилку, та не хотів її справляти. Мені доконче забаглось поглибити небезпеку. Я був вдоволений, що мої товариші не добачили помилки.

Ми зачали плисти. Перед нами триста сімнайцять метрів дороги.

Човен посунув ся о двацять метрів наперед. Вода видає ся розтопленим оловом, така густа. Струї під човном не чути, а має ся вражінє, що десять рук тягне човен на дно.

Ми висуваємось поволи на обсяг головної „стріли“. Густі клубочки піни і скорість, з якою вони плывуть, показують, що вода прибуває.

Пливемо що раз помалійше. Похибка зачинає мстити ся на нас. Човен відсуває ся від линви. Наші тіла з прямого положення переходять в горизонтальне. Ноги тримають човен, а руки линву.

Один із моїх товаришів сідає в човен, другий паде в воду, випливає на верх, відриває мої ноги від човна, влазить до нього сам.

Я лишаю ся учіплений до линви, занурений у воді повисше пояса.

До того часу я зовсім нічого не думав. Мене так дуже занимала робота, що я забув про небезпеку. Навіть утека човна з товаришами не розбурхала моїх думок. Я учув лише злість на них, що гинули вже в темряві, уношені скаженою стрілою. Я хотів заплакати і — розсміяв ся сердечно, голосно, спазматично...

Довкола шипотіла вода. Вона прибувала заєдно. Стріла шарпала мене, тягла вперед, але я держав ся кріпко линви.

Хвилинка минала за хвилиною. Я не думав про ратуюнок. Небезпека приняла новий вид, а я не привик до нього. По правді я повинен був попросити ся з житєм. Я знав, що до берега лише двацять метрів, що я з невеликим трудом приплив би до нього, та... мені було так, якби хто оту двадцяти-метрову смугу відкріїв від цілої ріки і підніс разом з берегом у безконечну височінь. Я й не дивив ся в той бік.

Передо мною стояла довга дорога до другого берега, що ледви виднів у темряві. Я знав, що вона на мої сили за довга, то й чекав на смерть.

Деколи мені забагалось пустити ливну, та не ставало сили випрямити пальців, що судорожно стискали її.

Я лежав на воді тихо, випрямлений, любісїнько прислухував ся шепотови та скоботаню хвильок, що пересували ся коло мого лица. Моє тіло колисало ся повагом, ритмічно. Я сам старав ся ще побільшити те колисанє. Я грав ся.

Звернений лицем до гори, я слїдив блискавки, що крутили ся раз-у-раз над водою, з такою байдужністю, з якою нераз придивляв ся метеликови, що літав у городї.

Думки лїниво лазили у мене в голові. Вони й не були справжніми думками, а радше на пів сьвідомими вражіннями. Вода шумить, струя сїпає і т. н. шибало у мене в голові, як граматичні приміри на прості реченя.

Поволи я зачав тратити чутє. Вода ставала що раз теплійшою; ненастанний лоскїт грому, що гудїв у хмарах, що раз тихшав...

Іноді я дивував ся, що мої руки так цїпко держать ся ливни, без нїякого впливу моєї волї. Та дивував ся так лїниво, немов би бачив якісь не дуже дивні акробатичні штуки.

Мої очі заєдно заплющувались. Мене обгортала непоборима сонність.

Кількадесять кроків понизше находились великі вири. Я знав про них так добре, як знав і те, що в них утоплю ся. Я обернув ся на бік і байдужно замкнув очі.

Під повіками у мене розстелювали ся всілякі образи. Я бачив себе малим хлопцем, далеко в горах в домі мого батька. Я спускав ся з гори санчатами. Вони летїли по білому снігу стрілою, а побіч бігла молода панночка, що я її любив колись-то. Вона сьміялась весело та вимахувала книжкою. Я тої книжки не скінчив ще читати. Вона у мене на столї. Велика вісїмка, велїновий папір, виразний друк. На нїй лежить червона закладка гарненько вишита. Чудові рожі, а між ними чорними хорошими готицкими буквами „Памятай“. Чому як раз чорними?

„Jenes wilde Thier“ ist gar nicht abgetödtet worden, es lebt, es blüht, es hat sich nur — vergöttlicht!...

Остатня стрічка, що я її прочитав сьогодні. Як там слова йдуть одно за одним: Jenes, відтак wilde... Яке воно покручене, оте велике Й... І він збожеволів, отой дух-велитень! Каже, що книжка, то добрий торт...

Чую, як пес розбрехався під самим вікном, він перепинив мені читати. Я так люблю отсю собаку, його чорні лати на шовковій білій шерсті. Я назвав його „Цезар“. Тоді я ненавидів цезарів... Рим, лекція історії, Карло Великий, що підписуєся квадратом, собака — мішаються у мене в голові. Образи розливаються під повіками, виджу лише колесо, широке, яснїйше до середини; воно крутиться поводи...

Мене драгнуло щось в лице. Я отверезився. Мої руки були немов задеревілі. Коло мене плило множество бельок, палів, цілих тертиць та грубих пнів.

Вода рвала що раз більше. Недалеко впадав доплив до Дністра; він ревів та вкидав у нього гори води. Десь в горі розірвало сплав. Обік мене плів дуже скоро довжезний дубовий пень. На його кінці тріпалась здорова ужевка, вона драгнула мене в лице.

Я зрозумів мигом, що мені грозить. Мене в кожній хвилі могли роздавити оті здоровенні пні, що плили як стріли, а кінці мали остро позатісвані також як стріли. Я не думав ратувати себе перед утопленем, але мені ніяк не хотілося дозволити, щоб якийсь там пень розторошив мені череп...

Мене пекло огнем подрапане лице, я дрожав на думку, що одно з пливучих бервен може вдарити мене.

Я зачав посувати ся наперед. Перебрав руками, обернений плечима до гори посував ся до дальшого берега.

Вода відривала мене цілою силою скаженого елемента, але мої руки були невтомимі. Хвилі заливали мені очі. Вони пекли мене. В них був пісок і всяка нечисть з води, а всеж таки я дивився, чи не надпливає на мене бервено.

Всі думки втікли з моєї голови. Я перемінив ся в машину, в якусь зовсім відрубне тіло. Я чув, що мене ніщо не вяже з давнїйшим світом. Уся моя індивідуаль-

ність зосереджувала ся в руках і очах. Я не чув навіть ніг, не чув живота, не уважав на сіпанє струї...

На мене надливало пять чи шість разом ще повязаних пнів. Вода кидала ними на всі боки. Вони находили ся від мене о яких пятацять кроків.

Мене прошиб неказаний дяк. Я преці повинен був тішити ся, бо такі пні повязані, то добра плоть, що понесе чоловіка. Я знав, що долі рікою нема ніяких перепон, щоби плоть об них розбилась, а я бояв ся...

Сльози, горячі і великі як горох, заступили мені очи. Я почув себе дуже бідним і покривдженим. Я обіймив кріпко ливу і тулив ся до неї з якимсь ніжним чутєм любови. Чого ся природа така неконсеквентна? Чи на те вона сотворила мене, щоб убити великим пнем?...

Вода шарпала бервенами. Вони не плили просто, а якось скісно. Вони вже передо мною. Вода відкидає їх на бік. Я одним рухом ухилиюсь їм з дороги. Вони перепливають коло мене. Лише один із них ударив мене кінцем в бік і здер мені шкіру разом з куснем одежі. Пекучий біль заставляє мене заклясти, але в тій хвилі я відчуваю якесь вдоволенє, таке, як по вирваню болючого зуба...

Бервена поплили. Я посуваю ся наперед. А що доплив ріки прибуває сильніше, тому струя в самому руслі не всюди однаково сильна. Знаю, що я вже на Дністровій воді. Стріла лагідніша, не шарпає так дуже.

Тимчасом лива, що ніколи не може бути зовсім напруженою, в цьому місці нуряєсь уже під водою. В звичайнім стані ріки вона висить над водяним плесом на середині все на якого пів метра. Тепер вона зовсім потонула в воді, що нею колише та сіпає.

Я посуваю ся все дальше, та вже руки не дістають ливви. Я мусів би іти під воду, коли-б хотів не пускати ливви.

На цьому боці ріки вода не несе вже бельок, лише біло-сірі клубки піни.

Моя байдужність про житє щезла геть. Я конче хочу ратувати ся. Чую, що руки слабнуть. Долоні, пошарпані дротиками, що повідривали ся від ливви та стирчать на

ній неначе шпильки, болять мене нестерпимо. Я починаю слабнути...

Одною рукою я відіпняв шлийки від штанів, заложив їх на ливну, і так продовжив руки. Та всеж таки посуватись наперед було неможливо. Мене відносила що хвилі струя. Я знав, що шлийки незабаром урвуться.

Я замахав ногами кілька разів зі скаженою лютістю і ляг на воді обезсилений, нетямущий від пересердя. Я не міг двигнути голови, а мені конче хотіло ся жити.

Я скреготав зубами, плакав і сьміяв ся. Я вговорював себе, що смерть не така страшна, а всеж таки я дуже бояв ся згинутися.

Під пальцями я чув, як рвуться поодинокі нитки моїх шлийок. Мені здавало ся, що вода кусає мене і щипає. В устах пекло. Я хотів пити. Я проковтував воду жадібно, люто. Хотів випити всю воду. Пив і пив до нестями. Почувши, як ноги йдуть під воду, я звів голову до гори і крикнув якимось страшним ревом. Я не кричав ні в якій цілі. Се був протест одиниці, що гине в безодні...

Я замикав поволи очі. Мені виділось якесь малесеньке світло. Воно рухалось скоренько — чи на березі, чи на воді, не знаю.

Я кріпко держав у руках шлийки. Коло мене стало зовсім чорно, відтак яснійше, відтак я забув, якої воно краски, те, що оточувало мене...

Хвилину я відчував іще оте своє зубуте, а вкінці й те чуте завмерло...

Я збудив ся накритий кожухами в хаті перевізника. Він учув мій крик, підплив і знайшов мене без памяти привязаного шлийками до ливни.

Константин Сроковський.

